

Ситник О.І.,
викладач кафедри іноземних мов і методик їх навчання
Педагогічного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка

НЕПЕРЕРВНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА У КОНТЕКСТІ НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Розглядається система професійної підготовки вчителя у контексті навчання впродовж життя у Великобританії.

Ключові слова: педагогічна освіта, навчання впродовж життя, вчитель, професійна підготовка, педагогічна практика.

Постановка завдання у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В умовах швидкозмінного суспільства, глобального оновлення не лише технологічної, а й ціннісної бази, а, крім того, зростання економічної і географічної мобільності фахівця, загострюється проблема його відповідності потребам безпосередньої діяльності. Розв'язання цієї проблеми слід шукати в площині безперервного професійного розвитку і саморозвитку впродовж життя. Ця проблема насамперед стосується педагогічних і науково-педагогічних кадрів, покликаних формувати суб'єктів будь-яких видів людської діяльності.

У сучасному світі зростає значення педагогічної освіти як найважливішого чинника формування нової якості не тільки економіки і культури, а й суспільства в цілому. Особливу важливість набувають питання духовності людини та її ціннісних орієнтацій.

Педагогічна освіта, інноваційні процеси її розвитку та їх пріоритети стають важливими ланками в системі освітніх реформ у західному світі.

Суспільству необхідний учитель, здатний гнучко мислити і нестандартно діяти в динамічно мінливій сфері сучасної освіти. Підготовка такого вчителя – тривалий, цілісний, безперервний, поліструктурний процес, орієнтований на формування особистісних якостей, професійних здібностей, знань, умінь і навичок, адекватних етичним і кваліфікаційним стандартам сучасного педагога.

Разом з тим, ситуація, що склалася, часто свідчить про недостатню компетентність молодих вчителів: гостро відчувається дефіцит грамотних, енергійних педагогів, що володіють різнобічними знаннями, сформованими вміннями самоосвітньої діяльності, здатними співвідносити теоретичні знання з живою педагогічною практикою.

Все це вказує на те, що до сучасних систем педагогічного освіти пред'являються завищені вимоги щодо якості їх функціонування, надійності, прогностичності, ефективності та результативності. З цієї точки зору цікавий і корисний досвід розвинених зарубіжних країн з проблеми розвитку неперервної педагогічної освіти. Особливий інтерес для нашої педагогічної

науки і практики може мати досвід Великобританії, де склалася оригінальна система професійної підготовки та підвищення кваліфікації вчителів, центральною ідеєю якої є раціональне поєднання вузівської теоретичної підготовки та практичної підготовки в шкільних умовах.

Аналіз останніх джерел та публікацій, в яких започатковано розв'язання означеної проблеми. Питання неперервної педагогічної освіти у контексті навчання впродовж життя у Великобританії висвітлюється у наукових доробках вітчизняних та зарубіжних науковців (Д. Бічер, Г. Вітті, Г.Кірк, Ю.В. Кіщенко, Л.П. Пуховська, Д. Р. Сабинова, С.О. Сисоева, О. Сухомлинська, В. Халстід).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Вивчення, аналіз та коректне осмислення теорії і практики педагогічної освіти у Великобританії, особливо в період перетворень в цій галузі, становлять великий науково-практичний інтерес, дозволяють глибше зрозуміти діалектику загальних закономірностей і конкретних особливостей розвитку світового педагогічного процесу і пояснюють актуальність обраної теми.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – розкрити особливості професійної підготовки вчителя у контексті навчання впродовж життя у Великобританії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом тривалої історії розвитку освітньої системи Великої Британії вона неодноразово переживала бурхливі періоди реформування, щоразу виходячи на якісно новий ступінь функціонування, що забезпечило державі провідні позиції у Європейській співдружності в багатьох галузях соціально-економічного життя, у чому значну роль відіграв учительський корпус країни, досвід підготовки якого заслуговує на увагу і вивчення. Про це свідчить і визнання дипломів вищих навчальних закладів Великої Британії практично в усіх країнах світу [2].

Становлення і розвиток системи безперервної педагогічної освіти у Великобританії у другій половині ХХ ст. відбувалося під впливом інтеграційних процесів в Європі, але разом з тим в конкретних специфічних суспільно-політичних, економічних і культурних умовах країни з самобутніми і багаторічними освітніми традиціями. Основні параметри функціонування компонентів цієї системи базуються на національній культурі, традиціях і задаються динамікою і гостротою соціально-економічних і політичних реформ, що відбуваються в країні.

В контексті зміни уявлень про структуру ринку праці, якість підготовки вчителя і його професійної перепідготовки в другій половині двадцятого сторіччя у Великобританії зроблені серйозні трансформації системи, змісту і методів безперервної педагогічної освіти. Ці трансформації стосуються, по-перше, інноваційних перетворень всієї системи безперервної педагогічної освіти, що здійснили зовнішній позитивний вплив на якість підготовки педагогів, по-друге, модернізації внутрішніх вузівських систем забезпечення якості освіти [3].

В документі “Вчителі і працівники сфери освіти” (British Inform Department of Education) розглядається концепція неперервної педагогічної освіти, яка має такий вигляд:

1. Початкова фундаментальна педагогічна освіта забезпечується у стінах педагогічних коледжів, інститутів або університетів, причому на сьогоднішній день яскраво виражена тенденція переходу на університетську педагогічну освіту.

2. Період адаптації й становлення професійної діяльності молодого вчителя під керівництвом більш досвідчених учителів школи (пробний рік – тьюторинг) триває від одного до трьох років.

3. Підвищення кваліфікації вчителів, які працюють (а також учителів, що перервали на час свою професійну діяльність і знову приступили до роботи у школі), на довготривалих та короткотривалих курсах, яке здійснюється у вищих навчальних закладах, спеціальних установах підвищення (чи вдосконалення) кваліфікації, вчительських центрах та школах.

4. Самоосвіта вчителів (робота в бібліотеках, консультації в більш досвідчених учителів і провідних викладачів ВНЗ, обмін думками на різноманітних учительських нарадах, семінарах, конференціях з обміну досвідом і новішими методиками та досягненнями у педагогічній науці) [5].

Важливо підкреслити, що стрижнем багатоциклової педагогічної освіти є ідея розвитку професійної майстерності вчителя як системоформуючого чинника цієї системи.

Згідно з новим соціальним замовленням на вчителя-майстра система педагогічної освіти Англії та Уельсу зміщує акценти із знань учителя на його особистісні та професійно значущі якості. На цьому фоні починають розвиватися нові організаційно-структурні форми педагогічної освіти: педагогічні коледжі об'єднуються з університетами, політехнічними інститутами та іншими вищими навчальними закладами.

Ключовим положенням реформи шкільної та педагогічної освіти є утвердження школи як партнера вищого навчального закладу в системі професійної підготовки вчителя. Завдання відпрацювання нових організаційних форм партнерства в підготовці вчителя між закладами вищої освіти та школами в сучасних умовах належить до первинних завдань на шляху до педагогічної освіти з центром у школі [1].

Російський науковець Д. Р. Сабірова, досліджуючи якість неперервної педагогічної освіти зазначає, що у другій половині ХХ століття в системі безперервної педагогічної освіти у Великобританії відбулися такі перетворення, як: зміна структури навчальних закладів, що здійснюють підготовку вчителів; затвердження самої системи педагогічної освіти в секторі вищої освіти; оновлення змісту; модернізація методів і форм підготовки вчителів; формулювання нових цілей і завдань системи професійної орієнтації і системи підвищення кваліфікації вчителів; створення системи безперервного педагогічної освіти; зв'язок підготовки та

перепідготовки вчителів з Національним стандартом для загальноосвітньої школи; затвердження механізмів контролю та оцінки якості навчання [3].

Ю. В. Кіщенко в своєму дослідженні аналізує процес формування професійної майстерності вчителя в системі педагогічної освіти Англії та Уельсу та виділяє головні напрями професійної підготовки вчителя, у межах яких по-різному трактується суть педагогічної майстерності:

- академічно-традиціоналістський напрям у педагогічній освіті, який розглядає вчителя як широкоосвічену людину, спеціаліста в певній галузі знань;

- технологічний напрям, який пов'язано зі спробами "технологізувати" навчальний процес і таким чином підвищити його ефективність;

- особистісно орієнтований напрям, який знаходить своє відображення в особистісному підході до освіти та виховання, що ставить у центр навчально-виховного процесу людину, її цінності, особистісну свободу та активність [1].

Педагогічна практика є обов'язковою складовою частиною педагогічної освіти у Великобританії. Основна мета педагогічної практики як одного з необхідних елементів системи становлення професійної майстерності вчителя у контексті нового осмислення полягає у тому, щоб бути джерелом знань про реальний навчальний процес, унаочненням теоретичних знань, джерелом пізнання сутності педагогічної діяльності в процесі вироблення студентами, майбутніми вчителями, необхідних педагогічних умінь та навичок.

Педагогічна практика являє собою чітку неперервну систему поетапного підключення та часткової адаптації студентів до умов школи. Вона поділяється на ознайомлюючу, навчальну без відриву від занять (серійну), навчальну з відривом від занять (блочну), мікровикладання. Різні види практики не тільки сприяють здійсненню педагогічного становлення фахівця, розвитку його творчих та пізнавальних можливостей, а й поєднують теоретичну і практичну сторони навчальної діяльності [1].

Цікавою особливістю педагогічної освіти в Англії є те, що після закінчення навчання вищий навчальний заклад зобов'язаний спостерігати за роботою своїх випускників в школі не менше року після випуску. Іншими словами, в англійській системі практичної педагогічної підготовки між вузами і школами налагоджена тісний взаємозв'язок. Таким чином, практична педагогічна підготовка фахівців – майбутніх вчителів є основним напрямком професійно-педагогічної освіти [4].

Висновки та результати дослідження, перспективи подальших розвідок у пропонованому напрямку. У сучасній англійській школі вчитель-наставник розглядається як еталон висококваліфікованого педагога, майстра педагогічної праці. Поряд з відомими концепціями наставництва (менторства) вченими розробляється механізм упровадження інституту педагогічного наставництва до системи педагогічної освіти, який містить у собі великий потенціал можливостей для стимулювання і підвищення мотивації професійного розвитку обох категорій: молодих учителів та

вчителів-наставників, забезпечуючи неперервність педагогічної освіти та передбачаючи взаємозв'язок усіх етапів багаторівневої системи освіти.

Отже, основною характеристикою оновлення педагогічної освіти на засадах її неперервності у Великобританії було прагнення, зберігаючи національну специфіку, наблизити підготовку педагогічних кадрів до західноєвропейських стандартів; посилення впливу фундаментальної загальнонаукової освіти, з одного боку, з іншого – розширення та поглиблення професійно-педагогічної підготовки та практичної орієнтації майбутніх вчителів у контексті навчання впродовж життя.

Перспективними напрямками подальших наукових пошуків є визначення актуальних для запозичення вітчизняною вищою педагогічною школою прогресивних ідей та педагогічних технологій підготовки вчителя-професіонала.

ДЖЕРЕЛА

1. Кіщенко Ю. В. Формування професійної майстерності вчителя в системі педагогічної освіти Англії та Уельсу. автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Ю. В. Кіщенко. – К., 2000. – 24с.
2. Плечко Н. В. Развитие педагогической освіти у Великой Британии: стан дослідженості проблеми. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2006_12_1/doc_pdf/Plechko_st.pdf
3. Сабирова Д. Р. Обеспечение качества непрерывного педагогического образования в Великобритании (вторая половина XX в.) автореф. дисс. на соискание ученой степени доктора пед. наук: спец. 13.00.01 – общая педагогика, история педагогики и образования / Д. Р. Сабирова. – Казань – 2008
4. Скоробогатова М. Р. Педагогическая практика как ведущий компонент в становлении будущих учителей. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/NiO/2011_6/2_rozd/Skor.htm
5. British inform department of education // Учителя и работники сферы образования. – С. 3-5.

Рассматривается система профессиональной подготовки учителя в контексте обучения в течении жизни в Великобритании.

Ключевые слова: педагогическое образование, обучение в течении жизни, учитель, профессиональная подготовка, педагогическая практика.

Examines the system of professional teachers' training in the context of lifelong learning in the UK.

Keywords: teacher education, lifelong learning, teacher, teachers' training, pedagogical practice